

DJELATNOST ZBORA DUHOVNE MLADEŽI ĐAKOVAČKE 1841. -1956. GODINE

JOSIP KALMAR*

Đakovačka i Srijemska biskupija
Đakovo, Hrvatska

UDK 371:262.3 (497.5 Đakovo)"1841.-1956."

Primljeno: studeni 2006.

Sažetak

U članku se pokušava prikazati djelovanje bogoslovske organizacije »Zbor duhovne mladeži« đakovačkog Sjemeništa. Zbor je imao zadaću odgajati buduće svećenike da mogu djelovati i pastoralno i kulturno u narodu u kojem žive i kojem će biti poslani na službu. Djelovao je od narodnog preporoda do iza Drugoga svjetskog rata, u različitim oblicima djelovanja, prilagođenima političkim, kulturnim i vjerskim prilikama toga vremena. Odgojio je cijeli niz svećenika koji su ostavili trag i u duhovnom djelovanju i u kulturnom uzdizanju hrvatskog naroda, napose Slavonije i Srijema. Zbor ne postoji već pedesetak godina, ali je ostavio duboke tragove u shvaćanju da vjera i narod, jer su cjelina, moraju zajedno rasti i napredovati.

Ključne riječi: Zbor duhovne mladeži, Đakovo, Sjemenište, bogoslovi.

Uvod

U ovom radu, zbog bolje preglednosti obimnog rada Zbora, njegovo djelovanje podijelili smo u pet razdoblja: (1) Ilirski pokret (1841. - 1856.), (2) Prosvjetni rad (1860. - 1914.), (3) Prvi svjetski rat (1914.-1918.), (4) Katolička akcija i socijalna pitanja (1918. - 1948.) i (5) Kleričko povjereništvo (1948. - 1956.).

---

* Josip Kalmar, dipl. teol., Đakovačka i Srijemska biskupija/Diocese of Diacovo and Srijem, Strossmayerova 49, 32274 Štitar, Hrvatska/Croatia.

1. Prvo razdoblje: Ilirski pokret (1841. - 1856.)

Ovo razdoblje rada Zbora traje relativno kratko, svega 15 godina, ali je jedno od najplodnijih po radu. To je razdoblje od osnutka do zabrane rada u vrijeme Bachova apsolutizma i ukidanja Zbora 1856. Rad Zbora sastojao se pretežito u dopisivanju s drugim zborovima i raznim osobama iz kulturnog i političkog života Hrvatske. Posebnu pažnju članovi su poklanjali dopisivanju, jer su znali da im je to od velike koristi, kako u vježbanju u jeziku, tako i u razvoju njihovih ideja i spoznaja. To su im lijepo napisali zagrebački bogoslovi u pismu od 9. XII. 1843.: »Za mladež je od neizmjerne koristi dopisivanje, ne toliko što se u takovim vježbama u jeziku hitrost dobiva, u izražaju svojih misli krasno nje priobćiti, koliko što jedan drugoga načela spoznati može, vrhu kojih razmišljavajuć, oli ih je sliditi, oli ako su kriva, zabaciti i o boljemu izvijestiti ga može.«¹ Zagrepčani ih potom nagovaraju da se čuvaju »malog, ali i mnogog čitanja, a slabog razmišljanja jer to dovodi do poluučenosti.«

Uz dopisivanje, članovi Zbora bavili su se i vježbama u govorenju. Prvi govor na 'ilirskom' jeziku održava Pavao Andrić stariji 9. V. 1844., potaknut upravo dopisivanjem. »Za njim se povedoše i drugi, a duša celog Sбора osta u tim govorima novi profesor filozofije i rodoljub Mato Topalović. Pod njegovim vježbanjem i nadzorom imali su 22. srpnja iduće godine (1845., op. J.K.) izpit iz ilirskog jezika koji su sjajno položili. Sbor se sve to više diže i radi. Za predsjednika Gabre Babića dobiše mnogih povlastica od poglavarstva, koje je Zbor osobito pazilo. Kako piše Gabro Zagrebčanima (13. I. 1848.) imaju knjižnicu sa 600 knjiga, drže razne časopise: hrvatske, slovačke i srbske. Mjesto dosadanih narodnih pripovijesti pisati će razprave i iz zemljopisa, povjesti, naravi i drugih ozbiljnih nauka, što spadaju na bogosloviju, a sve to u lijepom slavenskom jeziku.«²

Revolucionarna 1848. nije poremetila rad Zbora, jer su bogoslovi bili pušteni kući od svibnja 1848. do 1. I. 1849. Godine 1849. sjemenište se pretvara u bolnicu i zbog zadaha bogoslovi su opet kod kuća. Dolazak Bachova apsolutizma mijenja političku klimu u Hrvatskoj. »Skršio je mnogim krila, pokopao i Gaja i Ilirizam, ubio javni život u Hrvatskoj, nu još nije dopro med nas, nije mogao odmah da probije sjemeništnе zidine. Nisu doduše još iztekli zadnji stihovi

---

¹ R. KOPČALIĆ, *Kratak nacrt povjesti »Sбора duhovne mladeži« u Dјakovu* (rukopis), Đakovo, 1900., str. 3.; usp. M. BELIĆ, *Povjest Zbora duhovne mladeži đakovačke 1841. - 1906.* (rukopis), Đakovo, 1906., str. 4.

² R. KOPČALIĆ, *Nav. dj.*, str. 4.

ilirске epopeje, al pročitali smo ju cielu. Ostalo nam je zadnje pjevanje, doduše možda najljepše - ali ipak zadnje! Hladni sjevernjak piri već i na mlada stabalca 'Sborova': zagrebačkog, senjskog, a bogme i đakovačkog. Njihovi se listovi svaki čas na pošti gube.(!) Poglavarstvo se već mješa u autonomiju 'Sborovu'. Pa nije ni čudo. Prugelpatenti i razni fermari izlaze gotovi jedan za drugim kao iz kakove fabrike. Poplavili su cielu Hrvatsku. Mora se priznati da ih je Bach toliko skovao, da bi ih bilo dosta ne samo za ono vrieme, nego i za danas.«³

Sve to nije pokolebalo rad Zbora. U njemu se još više čita i radi, štoviše, bogoslov Šišman Bunjik izdaje i list »Svećenik« za trogodišnjeg predsjednikovanja Ferde Filipovića (1853. - 1856.). »Nu to nije bilo nekima po ćudi, te zato Sukić, rektor, ukine Zbor prvi put godine 1854. na nekoliko mjeseci, a drugi put godine 1856. sasvim.«⁴ O ovom događaju govori i Jakov Stojanović u svom pismu Mariju Paviću. »Došao sam u Sjemenište, kao zeleno momče, jeseni 1858. za vreme Absolutisma. Sjemenište je bilo pod rektorom Adamom Sukić i podravnateljem Josipom Sukić sasma pod duhom germanskim kao i gimnazija. Literarno društvo kleričko razvrgnuto, biblioteka zaključana, konverzacija klerika skroz ili latinski ili njemački, jesu li kog uhvatili hrvatski govoriti, dobio je karentiju. Sjećam se dobro prizora kad smo čizme primali, Josa Miškatović napisao: primio par čizama - a stari Adam Sukić ufatio ga za jaku, dovukao opet k stolu vičuć: briši čizama, pa piši Štiefli par.«⁵

O rektoru Sukiću nalazimo i drugačija mišljenja, isto tako vezana uz raspuštanje Zbora: »ADAM SUKIĆ (Osijek 1794. - Đakovo 1862.), župnik u Klakaru i Osijeku, I. rektor sjemeništa za vrijeme apsolutizma (1851. - 1860). U Osijeku je kao župnik 1848. godine jedva sačuvao glavu zbog svojih prohrvatskih nastupa. Strossmayer ga je zbog toga imenovao rektorom. Bio je i član hrvatskog sabora 1848. Da sačuva sjemenište u tim teškim godinama primijenio je metode koje se autoru pisma kao kleriku nisu svidjele, inače je bio vjeran 'Bogu, kralju, domovini', kako piše na njegovu nadgrobnom spomeniku. Bio je kanonik i opat.«⁶ Iz svega zaključujemo da se u život Zbora i te kako miješala politika i da su političke prilike ponekad jako utjecale na njegov rad, pa i opstanak. Pronarodno djelovanje Zbora moglo je ugroziti opstanak Sjemeništa, pa

³ Isto, str. 4.

⁴ M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 6.

⁵ M. SRAKIĆ, *Jakov Stojanović: Iz života u Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu*, u: *Croatica christiana periodica* 16 (1991.) 25, str. 130.

⁶ Isto, str. 130, bilješka 14.

rektor Sukić, iako protivno svojim uvjerenjima, mora ukinuti Zbor da bi spasio Sjemenište.

2. Drugo razdoblje: Prosvjetni rad (1860. - 1914.)

2.1. 1860. - 1868.

Godina 1860. važna je zbog dolaska slobode. »Sa slobodom 1860. g. kako kaže požutjeli papir zapisnika, 'iz dugoga duševnog sanko osviesti se duhovna mladež' te zamoli biskupa Strossmayera za dozvolu, da nanovo osnuju Zbor. Još im je živo u pameti politička skučenost i nesigurnost za apsolutizma, te još i sada pod dojmom straha opredjeljuju krug svoga rada riječima: 'Nije nam stalo do političkih pletkarijah, kojimi bi rodu više morebit odmoći negol pomoći mogli, zato ukidamo svaki dopis sa vanjskimi članovi; - no cilj će nam biti s domaćom književnosti poznanja, te nabožnoga i domorodnoga čuvstva njegovanje, pa ako Bog htjedne i razprostiranje ote Idee med pukom - svake godine kojim toj im pa i najmanjim djelcem, dok koren dublje ne uhvatimo.«⁷

Obnovu Zbora poduzeo je Vilim Korajac. Za prisilne duge stanke nije se ohladio žar bogoslova za rad u Zboru. Iz Zbora proizlazi zamisao o proslavi 100. obljetnice smrti Andrije Kačića – Miošića, koja je svečano proslavljena uz sudjelovanje cijelog Đakova. To je lijepo opisao Vilim Korajac, ondašnji bilježnik Zbora.⁸ Bogoslovi su se odazvali i u prikupljanju darova za novoosnovanu Jugoslavensku akademiju, te su organizirali i zabavu s predstavom »Kvas bez kruha«, čiji je prihod išao u korist Akademije. No, pomalo se hladi žar i oduševljenje mladih ljudi i rad Zbora sve više posustaje bez pravoga vodstva. Na prvi pogled može se činiti da je rad bogat, jer Zbor izdaje i knjižice (»Šimuna Posavca« i Heppovu povijest Crkve), ali osim prijevoda sve je drugo zamiralo. Radnje se nisu pisale, a interes bogoslova za Zbor opada. Sav trud ide na to da se poveća broj knjiga u knjižnici, a govori se drže samo pri preuzimanju dužnosti novog predsjednika i oproštaju starog.

U takvom stanju, Zbor nije mogao obilježiti uspomenu slavenske braće sv. Ćirila i Metoda, koja se 1863. slavila po cijeloj Hrvatskoj. Pokušaj izdavanja još nekih knjiga (Geigerova »Lydija«, Stolzovi »Duševni lijekovi«) propada zbog nesloge. Nije stoga ništa čudno da se nitko neće prihvatiti predsjedničke

---

⁷ M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 6.-7.; usp. M. PAVIĆ, *Biskupijsko sjemenište u Djakovu 1806.-1906.*, Đakovo, 1911., str. 339.

⁸ Usp. M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 8.-10.; M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 339.

časti. To se dogodilo na sjednici 18. I. 1865. Stari predsjednik se zahvalio na dužnosti, a nitko od izabranih ne želi prihvatiti tu obvezu. I tako je Zbor neko vrijeme bez predsjednika. K tomu, netko preko ljeta pokrade sav novac iz Zborove blagajne, što samo pogoršava i otežava rad u Zboru. Dopisivanje s drugim zborovima zapinje, a od novina se drže, kako veli zapisnik, hrvatsko - srpski listovi: »Pozor«, »Narodne novine«, »Srpski dnevnik« i »Danica«⁹. U takvom stanju dočekuju i 1868.

2.2. 1868. - 1892.

Iz mrtvila koje je zavlдалo, Zbor trže novi predsjednik, Ivan Šabarić. On svojim radom potiče druge, nagovara ih i brine se za Zbor. Sam prevodi Hoffmanovu »Siročad«, nagovara druge da prevedu »Pješčaru«. Njegov rad je okosnica djelovanja Zbora, jer mnogi članovi ne sudjeluju u radu. To Šabarića jako pogađa, te on izjavljuje da će se, ako se u Zboru ne bude radilo, » ... zahvalit ne predsjedničkoj časti mnijuć, da će drugi novoizabrani predsjednik ili moći laglje uspjeti ili barem mirnim okom besposlenost gledati, što on ne može«.¹⁰ Stanje se popravlja za Stjepana Keleka (1871. -1873.). Ponovo počinju deklamacije, pišu se rasprave (»O ljubavi domovine«, »O ljepoti čovjeka«, ...), čitaju se narodne pjesme, čak organiziraju kućnu zabavu rektoru Sjemeništa u čast, s govorom, deklamacijom, pjevanjem i sviranjem.

Uspion rada Zbora nastavlja se i za sljedećih predsjednika, posebno za Milka Cepelića (1875. - 1877.). »On, a na njegov nagovor i drugi skupljaju narodne pjesme. Cepelić čita dvije svoje povjesne radnje: 'O Bartolovoj noći' i 'Opoziv nanteškog edikta'. U slavu 30-godišnjice vladanja pape Pija IX. drži pred članovima govor. Ali osobito se istakao i za neko vrijeme dao smjer Zboru - kako veli zapisnik - 'razlažuć potrebu posve crkvenog smjera u svih odsadanjih radnjah našega Zbora'. Taj se smjer odmah i opaža. Za predsjednikovanja Ištvanovićeve, odmah poslije Cepelića, članovi Zbora skupljaju međusobno prinose, da se mogu preplatiti na list 'Hrvatski učitelj' s motivacijom, jer se list 'strogo drži katolicizma'. Kad su neki svjetovnjaci i svećenici naše biskupije htjeli osnovati 'katoličku tiskaru', Zbor kupuje dvije dionice. Pri držanju novina pita se, jesu li novine u katoličkom duhu ili nijesu.«¹¹

⁹Usp. M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 10.-13.; R. KOPČALIĆ, *Nav. dj.*, str. 5.

¹⁰M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 14.

¹¹*Isto*, str. 15.

No, usprkos svemu, Zbor posustaje. Čak toliko pada da Ištvanović, zahvaljujući se na predsjedništvu, proriče da Zbor mora propasti. Proročanstvo mu se nije obistinilo zahvaljujući sljedećem predsjedniku, Nikoli Tordincu. S njime počinje novo poglavlje u životu Zbora. On prvo zaustavlja nazadak Zbora, a zatim ga pridiže. »Znao je predobiti poglavarstvo sjemeništa za Zbor, a osobito rektora Streita, koji je Zbor toliko pratio i pomagao, da su ga nazvali ‘dobročiniteljem’ i ‘uskrisiteljem’ Zbora. Nikola je najprije uspostavio dopisivanje sa senjskim i zagrebačkim Zborom. Nastojao je da se štampaju knjige za puk, što je i postigao. U Zboru se vrlo živo radi. Jedan piše o hrvatskoj, drugi o češkoj, treći o njemačkoj književnosti, četvrti piše studiju o Gaju, član Benaković piše krasnu filološku raspravu: ‘Rodbinske riječi u hrvatskom jeziku’. Nikola otvara odulji red rasprava o praznovjerju hrvatskog naroda. U Zboru se pišu izvorne pripovjedi. Deklamuje se. Prevađa se sa slovačkog, poljskog, francuskog, njemačkog i talijanskog. Nikola, kao predsjednik Zbora, koju je on čast obnašao pet godina, putuje o praznicima po Bosni na račun Zbora i kupi narodno blago. Nikola je popunio i prazninu Zborove blagajne. On i njegov prijatelj Dunderović išli su po Đakovu i kupili pripomoć za Zbor. Bolno spominje, kako ga je zmija ujela za srce, kad je na jednom mjestu čuo riječ: ‘prosjaci’.«¹²

Tordinac je, s najbližim suradnicima i uz obilatu podršku članova i poglavara, u svemu podigao Zbor na visoke grane. Jedina loša stvar koja se uvukla u Zbor jest: politika, kako će se ubrzo pokazati. Tordinac ostavlja nasljednicima Zbor na čvrstim nogama. Od tog vremena, pa sve do 1892., rad Zbora je u cvatu. Piše se mnogo, radnja ima svih vrsta: teoloških, filozofskih, o književnosti, itd. Mnogi se okušavaju na tim poljima: Ambrinac, Vincetić, Pavličić, Krbavac, Anet, Mihelčić, Zelenka, Bertić, Jakić... Prevodi se s poljskog, više s francuskog, a najviše s ruskog jezika. »Bertić je tako znao oduševiti drugove za ruski jezik, da je Zbor držao ruski časopis ‘Njivn’ i politički list ‘Svet’, nabavljao knjiga, tako, da u knjižnici ima preko hiljadu svezaka klasičnih ruskih djela.«¹³

Zbor u to vrijeme izdaje »La premiere communion« M. Bourdona, pod naslovom »Agata ili prva sv. pričest«. Proširuje se i dopisivanje, pa se sada uz hrvatske, dopisuju i sa slovenskim i češkim bogoslovima. Angažiraju se i na mnogim drugim poljima, unutar Zbora i u javnom životu.¹⁴ »Taj lijepi rad Zborov pomuti godine 1890. ovaj neugodni događaj. Njeki stariji članovi Zbora bili

¹² *Isto*, str. 16.-17.; Usp. M. PAVIĆ, *Nav. dj.*, str. 340.-343.

¹³ M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 18.

¹⁴ Usp. *Isto*, str. 19.

su za to da Zbor drži 'Narodne novine' (radi službenog dijela novina), no mlađi se dignu žestoko proti tome. Nastade gungula, koja se iz Zbora uvuče u privatni život bogoslova tako da se i poglavarstvo sjemenišno moralo umiješati u raspru, te Zbor kao 'izvor svakojakih smutnja' dokinu.

Zbor je prestao bitisati do početka buduće školske godine. Bude opet ustanovljen, nu teškom mukom. Za predsjednika bude izabran F. Papratović i to pomoću mlađih. Stariji proglašise apstinencu u svakom pogledu, nu mlađi zato počеше življe raditi.¹⁵ Ovo je trvenje između starijih i mlađih urodilo tom dobrom posljedicom, da se u Zboru stalo sve više i više raditi.« Ipak, to je bilo daleko od onog »zlatnog doba«.

2.3. 1892. - 1914.

Radi lakšeg snalaženja, ovo važno razdoblje u djelovanju Zbora prikazat ćemo u dva dijela: prvi od 1892. do 1900. i drugi od 1901. do 1914.

2.3.1. 1892. - 1900.

Novi preokret u radu Zbora došao je dolaskom dr. Jakše Pliverića i prof. Petra Pejakića u Sjemenište. Obojica su bili zreli ljudi: Pliverić doktor filozofije, a Pejakić bivši profesor na mitrovačkoj gimnaziji, vrstan recitator. Oni su imali velik utjecaj na ostale bogoslove. Pejakić je svojim deklamacijama i svojim zanosom oduševljavao bogoslove, a Pliverić je imao dublji utjecaj. Nikad nije bio predsjednik Zbora, ali je kao član kritičkog odbora bitno utjecao na orijentaciju rada u Zboru. On je prvi bio protiv pjesama profanog i nedoličnog (ljubavnog) sadržaja i narodnih pripovijesti. Umjesto toga zalagao se za tzv. jour-fixe (usmene rasprave), gdje bi si pojedini član izabirao predmet o kojem će se raspravljati, a u diskusiji bi sudjelovali svi članovi. Jour-fixevi su se počeli uvoditi za Lakajnarova predsjednikovanja (1893./94. i 1895./96.), a ostvarili su se za Majnarića i Kopčalića (1896. - '98.).¹⁶ Prevladavale su ozbiljne rasprave o aktualnim temama, a Zbor se trudio uskladiti nesklad tadašnjih religioznih, socijalnih i političkih nazora.

Članovi Zbora prate i simpatiziraju Katolički pokret Slovenaca i drugih naprednih katoličkih naroda. Oni naslućuju da će i u Hrvatskoj doći do podje-

¹⁵ *Isto*, str. 20. Malo drugačije tumačenje tih događaja nalazimo u: I. ŽIVKOVIĆ i dr., *Povjest Zbora duhovne mladeži u Đakovu, 1841.-1931.*, (rukopis), str. 57.

¹⁶ Usp. M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 21.-22.; R. KOPČALIĆ, *Nav. dj.*, str. 7.-8.

le duhova (na vjerske i protuvjerske) i žele da što prije u hrvatskom javnom životu nestane indiferentizma, neizvjesnosti i mlitavosti. Rad u Zboru je zato težio da se što prije izliječi »bolesno hrvatsko društvo«, i puk i inteligencija. »U školskoj godini 1896./7. rad je Zborov bio na vrhuncu jer je bilo sedamdeset i sedam radnja (od toga 59 originalnih, a ostalo su prijevodi sa stranih jezika, op. J.K.) koje se sa svojom temeljitošću i suvremenošću ističu. Bilo je radnja historičkih, apologetskih, juridičkih, socioloških, bibličkih, folklorističkih, prirodoznanstvenih, asketičkih, katehetskih, pastoralnih, o glazbi, kritika tadanje književnosti«. ¹⁷

»Za ova tri predsjednika izbijaju dosad još nepoznati nazori o prosuđivanju javnosti. Premda se još u vrijeme Lakajnara kupi javno za »Starčevićev dom«, šalju dopisi i brzjavi u »Hrvatsku«, baca »Obzor« van iz Zbora, a po sjemeništu udaraju upravo bijesno žice tamburice »Živio Ante Starčević«, za Manjarića već se diže Srce Isusovo u Zboru, češće se čita Mahničev »Rimski katolik«, moli se krunica, a za Kopčalića već se trga Zbor radi praške »Hrvatske misli«. Što no se veli »klerikalizam« uvlači se u Zbor, a trga ga »Hrvatska misao« i »Novo doba«. Vidi se to po radovima Zborovim. Naglašuje se socijalno pitanje, čitaju se sastavci iz gospodarstva, za knjižnicu se nabavljaju sociološka djela. Taj duh opaža se u svakom kretu Zborovom: u dopisivanju s vanjskim svijetom (osobito s Korenićem i Mahničem); na Zborovim zabavama n.pr. dosad su Zrinski i Frankopan bili pravaški mučenici, a odsad se na njihovim slavama razvijaju kršćansko-demokratski nazorik«. ¹⁸ Zbor u to vrijeme izdaje »Pouku o karmelitskom škapularu«, čija su se četiri izdanja brzo rasprodala, pa spremaju i peto.

Malo drugačije neke činjenice donosi Kopčalić, predsjednik Zbora u to vrijeme (1897./98). Navodimo dva njegova odlomka: »Za Kopčalića se trga »Sbor«, ne zna, na koju će stranu. Osobitim naklonstvom poglavarstva drži oboje koalicione novine, socijalno pitanje i sasma nove misli pokreću Pražani, a klerikalizam se uvlači sve više lektirom, a i uplivom Pliverića (tada duhovnika Sjemeništa, op. J.K.). Toga doba ima najviše asketskih knjiga u inventaru knjižničara«. ¹⁹

»Zborov put se pričinja sada jasnim. Politika Zborova pošla je sada novim putem; putem, koji će nas kao čestite ljude vodit vjerojatno preko Kalvari-

---

¹⁷ M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 22.

¹⁸ *Isto*, str. 22.-23.

¹⁹ R. KOPČALIĆ, *Nav. dj.*, str. 9.

je, ali ništa zato. Na njim se sjaji znak križa ‘ εν τούτω νικα’ . Trvenja obzoraša i pravaša, ovih - onih nas ostavljaju hladne. Mi motrimo i prosuđujemo i prema Shakespeareu slušamo svačije mišljenje, ali za se pridržajemo sud. Sa đaćkom smo na čistu: Divorgons. Dokaz je tomu osuda praških đaka. Pak premda je blagajna prazna, premda mnogo praznih mjesta ima u knjižnici, koja bi trebalo popuniti, ipak radimo i crni kruh jedući. Ne možemo se ponositi velikim radom jer nam zato sredstva manjkaju, al ipak s ponosom možemo gledati i na prošlost i budućnost, jer kao što je bilo do sada tako smo sigurni, da će i u buduće biti naš doduše skromni Zbor kolijevka idejala, misli i poticaja, koji će donijeti svjetla u mnogi tamni kut Slavonije, da će nam jednom sinuti sunce sreće, blagostanja i slobode hrvatskog naroda«. ²⁰

Sve nedoumice se rješavaju ubrzo, za predsjednikovanja Marinka Lackovića i Fabijana Stojanovića (1898.-’99.). Politika se gubi, a Zbor odiše pravim vjerskim duhom. Taj bi duh, po zamisli Manjarića, trebao iskazati i sastanak svih hrvatskih bogoslova, a po mogućnosti i katoličkih akademičara. No, organizacija tog sastanka je, usprkos velikom trudu, propala. ²¹ Za predsjednikovanja Stojanovića i Mitrovića (1899.-1900.), Zbor se povlači iz javnosti u sebe, ali i dalje se živo dopisuje s praškim, ljubljanskim, lavovskim, olomuckim i drugim bogoslovima.

2.3.2. 1901. - 1914.

Ovo razdoblje u životu Zbora obilježeno je na svom početku velikom krizom. Poslije zahvale Ivana Bekera (1900.-1901.), koji je nakon godine predsjednikovanja odstupio, dolazi do izražaja nedostatak poleta među članovima. To se već događalo u radu i za predsjednika Mitrovića, ali ne u tolikoj mjeri. Na sjednici 2. II. 1901. izabran je predsjednik Ivan Cvrković, koji se odmah na sljedećoj sjednici zahvaljuje na toj časti (23. V.) i predlaže da ga naslijedi Fabijan Stojanović, što se usvaja. O Stojanoviću kroničar veli: »Ovaj gospodin otvoreno pred svima izjavljuje da ne polaže mnogo nade u uspjeh, pa ni za dulje vremena. Svi se opiru da prime dužnost predsjednika, a ipak netko mora biti zato veli on se prihvaća te dužnosti. Na trećoj glavnoj sjednici 1901. iznaša članovima Zborovo stanje, za koje konstatira da je ispod kritike. Ispričava se da ne zna s kojeg bi kraja počeo. Množina časopisa nije isplaćena, a dugovi

²⁰M. BELIĆ, *Nav. dj.*, str. 24.-25.

²¹Usp. I. ŽIVKOVIĆ i dr., *Nav. dj.*, str. 73.-74.

viču sa svih strana. (...) Zato on predlaže za budućeg pretsjedinika sposobnog čovjeka koji će se moći snaći u ovakvome darmaru. Najpodesniji je zato č. g. Šime Šalovac.«²²

Financijska oskudica u Zboru je velika, članovi ne plaćaju članarine, rado-va u Zboru ima (relativno) dosta, a dopisivanje je zamrlo, osim sa zagrebačkim bogoslovima. Već 24. II. 1902. bude izabran novi predsjednik - Ivan Cvrković, iako je svakako nastojao da se izvuče. Rad u Zboru je i dalje žalostan. Rade svega osmorica - devetorica članova i zato je predsjednik veoma nezadovoljan. Novi predsjednik izabire se 1. VII. 1902. U njegovom nastupnom govoru jako dolazi do izražaja situacija u svijetu - socijalni sukob proletera i kapitalista, što će nadalje znatno obilježiti rad Zbora.²³

Mandat Gaše Platza je kratak, ništa važnije nije se u Zboru desilo, a već ga 9. XII. 1902. nasljeđuje Franjo Herman. Herman je izdržao kao predsjednik svega tri mjeseca (do 26. III. 1903. Iako je bio vrlo agilan, pogotovo oko sređivanja knjižnice i časopisa, sve to je kratko trajalo. Održao je samo jednu sjednicu i na njoj se zahvalio, veleći da je samo privremeno izabran. U kratkom periodu izmijenilo se tako šest predsjednika, a tek sedmi, Grgur Galović, donosi neku redovitost u rad Zbora. On kori one koji ne uplaćuju članarinu i potiče na rad, na vršenje svojih dužnosti, da bi Zbor mogao napredovati. Oživljava dopisivanje - s Ljubljanom, Sarajevom i Zagrebom, te sa češkim bogoslovima koji Zboru redovito šalju svoj list »Museum«. Popravlja se i stanje u blagajni, pa se knjižnica može i dalje obogaćivati novim djelima.

Početak školske godine 1903./4. predsjednik opet potiče članove na zauzetiji rad, veleći im da pogledaju po Slavoniji i vide u kakvu je žalosnom stanju taj narod, u koji će oni uskoro zaći. Zato se trebaju spremati i oduševiti za ozbiljni rad. Iako rad te godine nije odviše velik, ipak zastoja nema, pa Zbor napreduje. Novi je predsjednik izabran na redovnoj izbornoj sjednici 28. VI. 1904.- Franjo Herman, po drugi puta. U nastupnom govoru poručuje članovima: »Trebalo se više baviti socijalnim pitanjima, stvar je vrlo aktualna. Treba se upoznati sa idejama socijal-demokrata i pobijati ih protivnim načelima socijalne katoličke stranke«.²⁴

---

²² *Isto*, str. 78.-79.

²³ *Usp. Isto*, str. 81.

²⁴ *Isto*, str. 86.

Napredak u Zboru je očigledan, pa članovi ne prihvaćaju predsjednikovu zahvalu, nego ga biraju ponovo na tu dužnost. On još više potiče rad članova, naglašavajući da treba znati svoje misli preko papira prikazati drugima, da bi se od toga imalo koristi. Od 10. XII. 1905. novi je predsjednik Matija Belić. Geslo mu je : napredak - njegov, članova, Zbora. Kratko je bio predsjednik (do 24. VI. 1906.), a zahvaljuje se jer se želi posebno posvetiti socijalnom pitanju - »kraljici svih pitanja«. Dominko Šarčević, kao novoizabrani predsjednik, poziva subraću »da preko praznika zalaze u narod, promatraju socijalne rane i stiču iskustvo koje će im biti podloga za njihov rad o tom pitanju u Zboru«. ²⁵

Posebnost u ovoj godini je proslava stote obljetnice Sjemeništa, slavljena 6. XI. 1906. Zbor je odlučio tom prigodom izdati spomen - knjigu. Izdali su knjigu N. Latinovića »Poslužba u crkvi«. Zbor u to doba prima 61 časopis, a knjižnica se obogaćuje novim, pretežno darovanim knjigama. Radi se i na osnivanju hrvatsko-slovenskog bogoslovskeg časopisa i na organiziranju zbora hrvatskog katoličkog đastva, koji je i održan na Trsatu. U radu sudjeluju i Zborovi delegati Belić i Šarčević, Oni sudjeluju i na slovenskom katoličkom sastanku u Ljubljani.

U novoj školskoj godini (1906/7.) otvaraju se i nova polja djelovanja. Naglašava se apologetski stav protiv liberalnih strujanja u Hrvatskoj, a poseban se naglasak stavlja na bavljenje književno-apologetskom strukom i socijalnim pitanjem. To se postavlja kao dužnost i pojedinca i cjeline. Posebna pažnja pridaje se i gospodarskom pitanju. Zato se veli da je »šteta što mi nemamo na bogosloviji katedru za socijalno pitanje i gospodarstvo kao Slovenci«. ²⁶ Ipak nije usvojeno da se osnuje gospodarski odbor, koji bi, kao i književni i sociološki, poticao na rad i pribavljao sredstva za rad u toj grani. To zato što rekoše da zbog toga ipak nisu u sjemeništu. Umjesto toga, osnovan je apologetski odbor. Knjižnica se također obogaćuje - za 112 novih djela. U radnjama je posebno naglašeno socijalno pitanje i socijalna sprema članova, budućih svećenika i učitelja svoje okoline. Rad u Zboru je doista bogat, raznolik i značajan, iako se priželjkuje da bude još bolji. Posebno svečana je akademija i proslava stote obljetnice Sjemeništa. ²⁷

²⁵ Isto, str. 87.

²⁶ Isto, str. 88.

²⁷ Akademija je imala sljedeći program: (1) D. Šarčević: Kulturno i socijalno značenje Zbora, (2) M. Stahuljak: Guslam, kvartet, izvodi tamburaški zbor »Zrinjski«, (3) Ivan pl. Zajc: Zrinjsko-Frankopanska, izvodi pjevački zbor »Zrinjski«, (4) Matija Belić: Povijest »Zbora duhovne mladeži đakovačke« (1841. - 1906.),

U školskoj godini 1907./8. rad se odvija u tri smjera: socijalnom, religioznom i nacionalnom. Ti se smjerovi naglašavaju radi potrebe da budući svećenik bude dobro upućen u problematiku, kako bi mogao odgovarati na napade protivnika vjere. Napredak u shvaćanju tih pravih ideja konstatira predsjednik Šarčević već na sljedećoj sjednici. Na toj sjednici on se i zahvaljuje na časti i daje smjernice za daljnji rad. On veli: »Smjer treba dati potreba vremena, ali tako da svijet prilagodimo sebi a ne obratno. U političkom i socijalnom životu vlada anarhija koja je nosilac napadaja na vjeru. Na nama je da joj učinimo kraj, a to će biti, ako na njeno mjesto postavimo religiju, kršćansko-katoličku. Zato imamo ideju kršćanske demokracije. Kršćanska demokracija nije stranačka misao, to je ideja čisto katolička koju je prvi preporučio papa Leon XIII. i ponovo Pio X. Ona je nadstranačka i zato neprikosnovena.« Na koncu veli: »Znanje nije jedina moć, uz njega je velika moć i molitva! Dakle, s Kristom za narod, jer nema napretka bez znanja i molitve.«²⁸ Ante Jurčević je izabran za novoga predsjednika, ali je to bilo kratko - do prve sjednice. Bori se protiv romantičkog pristupa radu, u korist realnog. Na toj sjednici predsjednikom postaje Ante Kulundžić. Ukupno, te godine rad je Zbora skroman, a skroman je i broj članova: 17.

Godina 1908./9. je krizna. Problemi se javljaju i na materijalnom i na moralnom području. Zbor je silno zadužen, podižu se i zadnji novci iz štedionice, a i oni bivaju ukradeni iz blagajnikova stola. Članovi ne plaćaju članarinu - i da se Zbora nisu sjetili dobrotvori (vlč. Akšamović, tadašnji moderator Zbora; preč. Čižmarević, prorektor i pok. župnik Kaurić), ne zna se kako bi Zbor »isplivao« iz krize. Knjižnica je u neredu, a na dnevnom redu su prepirke i optuživanja. Trude se nešto oko obnove knjižnice, ali to slabo ide. Zbog svega, predsjednik Fogadić zahvaljuje na časti, a novi predsjednik Mato Lešić se, također, ubrzo zahvaljuje. Stanje u Zboru se popravlja kroz sljedeće tri godine (1909. -1912.). Predsjednici tih godina su Fogadić (po drugi puta), Majstorović i Knežević. U Zboru se radi dosta, uz povremeni nerad i nezainteresiranost članova. Knjižnica se sređuje i obogaćuje, Zbor uglavnom dobro stoji financijski, što mu omogućava nabavku časopisa i knjiga. Slično je stanje i u godini 1912./13. Ipak, tu se već mnogo više zapažaju nedostaci, Zbor je »krnj«, kao i rukovodni odbor. Tajnik te godine, M. Samardžija, tuži se u zapisniku na pomanjkanje narodne svijesti i ispravnog shvaćanja vjere, ali da neće dopustiti da Zbor propadne.²⁹

(5) A. Nedold: Na straži, izvodi pjevački zbor »Zrinjski«, (6) Smrt Petra Svačića, A. Šenoa, krasnoslovi D. Šarčević, (7) V. Sviglin: Bugarski napjevi, izvodi tamburaški zbor »Zrinjski«.

²⁸I. ŽIVKOVIĆ i dr. *Nav. dj.*, str. 91.

²⁹Usp. *Isto*, str. 96.

Zadnja godina predratnog razdoblja (1913./14.) donijela je niz promjena u Zboru. Predsjednik je Fran Martinčević, koji odmah predlaže da se uvede čast potpredsjednika, budući da su i licejci primljeni u Zbor kao prvi članovi. Prihvaća se i prijedlog da tamburaško društvo »Zrinski« postane sekcija Zbora, a na prijedlog dirigenta Flodina kupuju se i nove tamburice za »Zrinski«. U Zboru se provode reforme: osnivaju se sekcije - apologetska, socijalna, literarna, deklamatorska i glazbena (»Zrinski«). Zbor raspačava knjige o škapularu, Kraljevićeve »Propovijedi«, te Gersterovu »Potvrdu«. Ovo novo ustrojstvo rada imalo je dalekosežne posljedice. Ne samo da je zaustavljeno propadanje, nego se postiže veliki napredak. Godine 1914., 4. siječnja, Zbor organizira i akademiju u povodu svečanog otvaranja novog sjemeništa. Na sjednicama se raspravlja o novim pravilima, koja se i usvajaju 26. II. 1914. Od 5. III. novi predsjednik Zbora je Ivan Berti. Zbor proširuje broj časopisa koje prima i nabavlja nove knjige. Potpuno pravo, dakle, ima autor Zborove povijesti kada veli: »Zbor je izgleda oživio!«.

3. Treće razdoblje: Prvi svjetski rat (1914. - 1918.)

U prvu ratnu godinu Zbor ulazi reorganiziran, ojačan i s puno žara za daljnji rad i napredak. Rad je živ - s puno rasprava i debata o radnjama. Naglašava se npr. potreba katoličkog tiska,³⁰ govori se o potrebi obrazovanja svećenika i o drugim aktualnim problemima. Predsjednik Ratković živo podržava rad Zbora, a brine se i oko knjižnice i inventara. Problemi dolaze izvana - pojavljuju se bolesti, koje prvo ugrožavaju rad, a na kraju svi bogoslovi bivaju pušteni kućama. O tome piše tajnik Josip Gunčević u zapisniku: »Usljed ozbiljnosti vremena i događaja u kojima se nalazimo, čini se kao da je idealizam i onaj žar, kojim smo se na početku godine sastali, malo jenjao. K tima okolnostima priključi se i bolest i sjemenište bje raspušteno, a »Zbor« i njegov rad prestade. Istom pri koncu godine bijasmo pozvani na nastavak škole, ali sad je došlo grozničavo spremanje za ispite i to su eto isprike, da predsjednik i odbor nije mogao polučiti onog cilja, koji je imao na početku godine.«³¹

Novoizabrani predsjednik, Ante Mihaljević, sve članove Zbora »poziva na marljiv i neumoran rad u »zboru«, kojim moramo ove godine podići i radom pokriti - bar donekle - prošlo ljeto. Raditi mora svaki, inače nam osta opet go-

³⁰Usp. *Zapisnik Zbora 1910.-1919.* (rukopis), za godinu 1914./15., Prva redovita sjednica od 8. VI. 1914.

³¹*Isto.*

dina pusta i prazna! Vanjski uvjeti, zdravlje i broj članova, za rad i napredak su tu, a nutarnji uvjet - volju i ljubav prema »zboru« - mora pojedinac da doprinese i naš će se starac »zbor« pomladiti i oživjeti novim reformiranim životom.«³² Ove pobudne predsjednikove riječi samo su djelomično ostvarene tijekom godine. Rad po sekcijama je osrednji, knjižnica je u neredu, knjige se posuđuju bez znanja knjižničara. Zbor odlučuje izdati molitvenik duhovnika Galovića »Vade mecum«, primaju se 24 časopisa.³³ Na kraju godine predsjednik se vrlo kritički osvrnuo na protekli rad i zaključio da rad u Zboru jenjava posljednjih godina, a najgori je bio ove.

Novoizabrani predsjednik Josip Gunčević uspijeva u sljedećoj godini (1916./17.) potaknuti članove na življi rad. Sređuje se knjižnica, što je bio ogroman posao. Izbacuju se časopisi koje nitko ne čita. Ostalo je 15 časopisa.³⁴ Prema godišnjem izvještaju,³⁵ rad je bio obilan: 4 izvanredne skupštine Zbora, 11 redovnih skupština; 4 predavanja u apologetskoj sekciji; 14 u sociološkoj (plus tri koreferata); u retorskoj sekciji 2 referata, jedan govor i 5 deklamacija; u literarnoj sekciji 4 referata i nekoliko pjesama, jedan prijevod, 2 kritike; sve to uz vrlo dobar rad glazbene sekcije. Najveća zasluga za takav rad ide predsjedniku Gunčeviću, koji je i sam uzeo vrlo aktivnog učešća (6 predavanja). Na kraju godine za novog predsjednika izabran je Jakov Šeb.

Posljednja školska godina u ovom razdoblju (1917./18.) dosta je slabija. Broj članova se smanjio, pa se rad morao preorganizirati - održavaju se velike skupštine, a u (oslabljenim) sekcijama samo se spremaju radovi za skupštine. Uzimaju se tri nova časopisa - »Čas«, »Dan« i »Novine«, uz 15 prošlogodišnjih. Knjižnica je opet u neredu - javlja se potreba da se naprave novi inventari. Nered je i u čitaonici. Radi se i na pitanju svebogoslovske organizacije, te se (i zbog toga) dopisuje s drugim zborovima. Rad je prilično slab, osrednji. U

³² *Isto*, izborna skupština od 7. X. 1915.

³³ *Usp. isto*, Peta odborska sjednica od 18. V. 1916. Časopisi su sljedeći: 1. Hrvatska prosvjeta, 2. Hrvatska straža, 3. Hrvatska pčela, 4. Naša misao, 5. Vjesnik društva sv. Jeronima, 6. Duhovni pastir, 7. Museum, 8. Vrhbosna, 9. Katolički list, 10. Glasnik biskupije đakovačke, 11. Svećenička zajednica, 12. Gospodarski list, 13. Gospodarska smotra, 14. Dom in svet, 15. Theologische Quar-tal-schift, 16. Petrus-Blatt, 17. Philosoph. Jahrbuch, 18. Graal, 19. Pastoral-blatt, 20. Fahne Mariens, 21. Bogoslovska smotra, 22. Kršćanska škola, 23. Voditelj, 24. Zeitschrift fur Kath. Theol., (25. Luč - svaki član).

³⁴ U godini 1916./17. ostali su ovi časopisi: 1. Hrvatska prosvjeta, 2. Vrhbosna, 3. Hrvatska straža, 4. Bogoslovska smotra, 5. Katolički list, 6. Naša misao, 7. Glasnik biskupije đakovačke, 8. Kršćanska škola, 9. Gospodarski list, 10. Gospodarska smotra, 11. Hrvatska pčela. 12. Vjesnik društva sv. Jeronima, 13. Dom in svet, 14. Quartalschrift, 15. Kriješ.

³⁵ *Usp. Zapisnik zbora 1910.-1919.*, za godinu 1916./17. Izvještaj je izdan tiskom za sve članove Zbora.

cijelom ovom razdoblju primjećujemo, ipak, da se rad u Zboru popravio. On, doduše, oscilira, ali pretežno ispunjava svoju zadaću: potaknuti članove da se svojim zalaganjem upućuju u razna područja, da budu dobro informirani o stvarima o kojima će sutra morati govoriti i podučavati druge.

4. Četvrto razdoblje: Katolička akcija i socijalna pitanja (1918.-1948.)

4.1. 1918.-1941.

Od 1918. godine Zbor ulazi u novo razdoblje rada. Mora se prilagođavati novonastalim uvjetima djelovanja, novoj okolini u kojoj će djelovati - »slobodnoj Jugoslaviji«. Zbor uviđa probleme vremena i prema tome planira svoj program rada. Koliko je to uspio, vidjet ćemo kroz ovaj pregled. Prvi predsjednik u ovom razdoblju je Nikola Galkovski. On se odmah »ponajprije osvrće na najnovije događaje u našoj domovini i izražuje svoje veselje na davno željenoj i iščekivanoj slobodi, koju su poslije toliko stoljeća stekli u slobodnoj »Jugoslaviji«. Ali to mu nije glavna stvar, da govori panegirik našoj političkoj slobodi, nego hoće da nas upozori kao bogoslove na to, što li će biti sa principima naše sv. vjere, što li sa predstavnikom Crkve - sv. Ocem papom. Upozoruje na onu dugu letargiju, nemarnost, kojim su bogoslovi pratili događaje u svijetu obzirom na kat. Crkvu. Zato predstavlja kao temelj ovogodišnjem radu: Odgajanje za radikalne svećenike.«³⁶

U radu se naglašava pojava raznih »izama«: materijalizma, komunizma, socijalizma, naturalizma, anarhizma, modernizma (na zasadama idealizma). Sve su to protivnici Crkve, protiv kojih nam se valja boriti. Uviđaju posljedice koje proizlaze iz svega - iz materijalizma se rađa kapitalizam, a u kapitalizmu nastaje proletarijat - postavlja se pitanje socijalne pravde i puta kako je postići (socijalne reforme, socijalne revolucije).³⁷ Još jedna velika opasnost za Crkvu su masonske lože. Poradi svega toga potrebni su radikalni svećenici. Predsjednik zato daje sljedeće upute za rad Zbora:

»a) Što više djelovati na polju teologije, savjesno i temeljito obraditi najglavnije probleme, i to ne samo teoretski, nego i praktično primjenom stečenog znanja u životu;

³⁶ *Isto*, druga redovita skupština od 1. XII. 1918.

³⁷ *Isto*.

b) 'Nacionalizam'. Mi nikada i ni u kojem slučaju ne smijemo zaboraviti da smo Hrvati. Mi moramo upoznati tjelesne i duševne odlike sredine u kojoj ćemo se kretati i dušu naroda, koji će se u teškoćama i pogiblima nama u pomoć uteći. Stoga kao svijesni i pravi Hrvati moramo svoju dužnost dostojno obaviti. Načelo nek nam bude: 'Ojačaj volju, svladaj sebe i spasi druge';

c) U sricanju znanja ne smijemo biti egoistični, svoje cijeniti a tuđe nije-kati, jer to znači pomanjkanje zdravog prosuđivanja i ljubavi prema bližnjemu u širem smislu.«³⁸ Ako se bude tako radilo »bit će zbor uistinu zbor duhovne mladeži«, veli Grim, bogoslov III. tečaja.³⁹ Članovi su upućeni i u pravila novog bogoslovske saveza, čiji su članovi zborovi.⁴⁰

Problemi u ovogodišnjem radu Zbora, posljedica su česte promjene predsjednika (Galkovski, Fuchs, Grimm, Fuchs) i tajnika (Hefinger, Smičiklas, Rogić), ali Zbor je napredovao. U narednoj školskoj godini (1919./20.) Zbor ima za predsjednika bivšeg tajnika Ivana Rogića. Glavno nastojanje te godine je »oko podizanja organizatorskog duha među članovima, kako bi oni mogli u svom budućem radu u narodu, stvoriti čvrstu i nerazorivu tvrđu protiv boljševika i masonskih loža«. ⁴¹ No, zbog premalog broja članova malo što se od toga ostvarilo. Takvo stanje ne sprečava Zbor da hrabro ulazi u novu školsku godinu (1920./21.) s ambicioznim programom rada, koji iznosi predsjednik Šalovac: »Zadaća je 'Zbora' da odgoji ljude, koji će moći danas sutra sudjelovati u katoličkom pokretu ne samo na religioznom polju nego i na kulturnom, socijalnom i organizatornom polju. Nadalje je zadaća 'Zbora' da odgoji prave značajeve - prave karaktere, koji će znati u narodu zastupati svoja načela i po njima raditi. Nije dosta odgojiti um nego treba mnogo i mnogo posla i vremena posvetiti volji svojoj, koja mora biti čvrsta kao stanac-kamen.«⁴²

Prvi dan katoličkog đaštva proslavlja se akademijom 8. XII. 1920. Hrabrost se u Zboru ipak topi pred nezainteresiranošću i ravnodušnošću članova, te Zbor slabo napreduje. U naredne dvije godine rad Zbora i dalje stagnira. Osniva se orlovska sekcija, ali u Zboru stvarno djeluje samo čitaonica. Vrlo sažeto i točno ovo stanje u Zboru opisuje njegov povjesničar: »Zborov rad sniva

---

³⁸I. ŽIVKOVIĆ i dr., *Nav. dj.*, str. 102.

³⁹*Zapisnik Zbora 1910.-1919.*, druga redovita skupština od 1. XII. 1918.

⁴⁰Usp. *Isto*, Četvrti redoviti sastanak od 22. XI. 1918.; Usp. zapisnik VII. odborske sjednice od 6. III. 1919., te X. sjednice od 24. i 30. IV. 1919., gdje se govori o istom pitanju.

⁴¹I. ŽIVKOVIĆ i dr., *Nav. dj.*, str. 103.

⁴²Usp. *Zapisnik Zbora 1919.-1934.*, druga izborna skupština od 16. X. 1920.

dubokim snom pravednika.« Nitko ne želi biti predsjednik, pa Adam Ivičić na toj dužnosti ostaje dvije godine. Iako se rad polako popravlja, napredak Zbora je minimalan. Adam Ivičić pokreće rad Zbora u godini 1923./24. Rad je zasnovan na principima koje su zacrtali prijašnji predsjednici. Osnovni cilj Zbora je katolički preporod. To je »imperativni zahtjev vremena - u kojem su uzdrmani, a mjestimično i oboreni zdravi temelji socijalnog napretka. Današnji svijet srlja u propast, on postepeno pada u ralje crvene nemani kojoj ne može da odoli. Na nama je pak da svojim radom i ljubavlju prema ljudskom rodu umanjimo zlo ne mareći za trud. Nadalje, treba što savjesnije upoznati pojedine discipline stručno teološkog i filozofskog karaktera. Da naše svećenstvo bude kadro odgojiti zdravi podmladak, potrebno je da ono samo bude što spremnije, što poznatije sa svim životnim zahtjevima današnjice. Da čovjek izgradi i utvrdi smjernice omladine, mora i sam biti izgrađen čovjek koji se načelno drži svega onoga što čini njegov nazor.«⁴³ Zbor broji 21 člana i postiže lijep uspjeh u ostvarenju planova.

Nastavak dobrog rada, iako nešto slabijeg, slijedi i u godini 1924./25. (5 redovitih sjednica, 2 odborske, mnogo društvenih sjela). Zbor radi s 23 člana, uz neke nove naglaske u radu. Osnovna smjernica rada ove godine jest samodgoj pojedinaca, kako bi oni po plodovima svoga rada postali pravi članovi Katoličke akcije.⁴⁴ Rad u Zboru je zadovoljavajući, ali ni ta razina nije se mogla zadržati sljedeće školske godine (1925./26.). Predsjednik Masnič lijepo postavlja plan rada: međusobno buđenje i učvršćivanje organizatorskog duha - za sanaciju javnog i privatnog života, koji su sve više u protuvjerskom duhu.⁴⁵ Predavanja su vrlo rijetka, među članovima je ponestalo oduševljenja za rad. Dolazi i do sukoba - pridošli članovi, bogoslovi iz Bačke, htjeli su predavanja držati na mađarskom. Da se sukobi izbjegnu, nisu se održavale sjednice, iako je bilo prijavljeno (i sastavljeno) nekoliko radnji. Zbog bačkih bogoslova prima se i »Magyar kultura«. Rad posustaje i u godini 1926./27., kada se održavaju svega 4 redovite sjednice. Članovi dolaze neredovito na sjednice i rad je vrlo slab.

Poboljšanje dolazi naredne godine (1927./28.). Na to utječe i (velik) broj članova - 40. Za pravac rada određeno je: Katolička akcija i Istočno pitanje, budući da su to danas najaktualnija pitanja.⁴⁶ Donose se nova pravila za čitaonicu,

⁴³I. ŽIVKOVIĆ i dr., *Nav. dj.*, str. 106.

⁴⁴Usp. *Isto*, str. 107.

⁴⁵*Isto*.

⁴⁶*Isto*, str. 109.

a uz (redovitu) akademiju Bezgrešnoj održava se i akademija u čast biskupu Mahniču (18.XII). Ukupno, održano je 8 redovnih i 3 izvanredne sjednice, 2 akademije, 5 samostalnih radnji (1. Stanko Šarić: »Socijalno pitanje i socijalizam s pravnog, socijalnog, ekonomskog i političkog gledišta«, u dva dijela i 2. Vladimir Mesaroš: »Islam«, u tri dijela), te više deklamacija i nastupa tamburaške i pjevačke sekcije.⁴⁷

Dogodine se slabije radilo (5 redovitih sjednica i 5 referata, 1 odborska sjednica i 1 akademija), ali rad nije zamro. Naglašava se potreba rada u duhu katoličke akcije i katoličkog pokreta, te interes za sociologiju.⁴⁸ Zbor se više bavi nekim unutrašnjim organizacijskim pitanjima: čitaonicom, knjižnicom, tumačenjem pravila Zbora. Zbog svega, na kraju godine nezadovoljni su učini-njenim.

Promjene u Zboru događaju se 1929./30. Prefekt dr. Rogić, u jednom svom izlaganju, naglašava važnost Zbora i želju da se što više bogoslova učlani u njega. Zbor dobiva poluslužbeni karakter i raste interes za njega i njegov rad (48 članova). Zbog velikog broja članova Zbor se dijeli u dva odjeljenja: jedno za I. i II. tečaj, a drugo za III. i IV. tečaj.⁴⁹ Predsjednik Šarić nastavlja prijašnji smjer rada: Istočno i socijalno pitanje. Ova godina je bogata radnjama: na 9 redovitih sjednica pročitano je 9 radnji (Mesaroš: Predavanje o pismu Sv. Oca Pija XI. kardinalu Bertramu - magna carta Katoličke akcije, u četiri dijela; Mirtović: Istočno pitanje, 5 dijelova).⁵⁰ Ovo je zadnja godina opisana u »Povjesti Zbora duhovne mladeži u Đakovu«. O njoj povjesničar veli: »Zborov' rad se ove školske godine kretao u duhu izgradnje i pripreme što više dobrih svećenika, koji će se znati snaći u svim prilikama sadašnjice i koji neće prezati i uzmicati pred nikakvim žrtvama za dobro svete Crkve i svoga naroda. Bez ikakvog pretjerivanja može se reći da je 'Zbor' u tom svom nastojanju postigao prilično lijepi uspjeh.«⁵¹

U novoj godini Zbor i dalje vodi Stanko Šarić. Na prvoj sjednici zahvaljuje svima koji su radili u Zboru i za Zbor, i ističe da želi da taj rad nimalo ne zastane, nego da bude još plodniji u narednoj godini.⁵² Poseban apel upućuje

⁴⁷ *Isto*, str. 110.

⁴⁸ *Usp. Isto*.

⁴⁹ *Usp. Zapisnik Zbora 1919.-1934.*, sjednica od 13. X. 1929.

⁵⁰ I. ŽIVKOVIĆ i dr., *Nav. dj.*, str. 112., *Usp. Zapisnik*, godina 1929./30.

⁵¹ I. ŽIVKOVIĆ i dr., *Nav. dj.*, str. 112.

⁵² *Zapisnik 1919.-1934.*, prva. redovna sjednica od 26. X. 1930.

onima koji su ove godine stupili u Sjemenište - da svoj idealizam i žar unesu i u Zbor. Poslije njega prefekt dr. Ivan Rogić govori o važnosti i ulozi Zbora: »Zbor kao takav - jeste potrebna i nužna institucija u sjemeništu, a svrha mu je da bogoslovima dade cjelokupnu i potpunu formaciju. Rad naš u školi jest pasivan, ali samo primamo i to u granicama koje profesor postavlja. Taj rad nije dostatan. Aktivnost je nužna i bitna oznaka koja karakterizuje svećenikov rad. Tu aktivnost moramo mi već sada da steknemo, a steći ćemo je jedino radom u Zboru. Zbor i rad u zboru naučit će nas samostalnosti, a ta samostalnost u radu od preke je potrebe za svećenika, koji je baš upućen na samostalan rad. Ne stekne li svećenik samostalnost i aktivitet tada će njegov rad biti bezuspješan ili bolje on uopće neće raditi. Potreban je stoga jedan forum, gdje će se ogleđati i usavršavati naši aktiviteti, a taj forum za samostalan aktivitet u našem slučaju jest 'Zbor'. On stoji uz bok našeg službenog rada u školi i jedan drugog mora da popunjuje.«⁵³

Ocjena rada Zbora je vrlo dobar, kako ju daje tajnik.⁵⁴ Novi predsjednik je Ivan Nikšić. Program rada iznosi u sljedećim točkama:

1. suvremeni rad, zanimanje za sve događaje u Hrvatskoj, posebno one vezane uz buduću službu;
2. proslava 90. obljetnice Zbora - akademija krajem svibnja;
3. obilježavanje 40. godišnjice enciklike »Rerum Novarum«.

Tijekom godine osnivaju se još dvije sekcije: sociološka i za katoličku akciju. To osnivanje pokazuje koliki je osjećaj za važna pitanja i potrebe vremena. Ustanovljuje se i služba kroničara, sa zadatkom pisati povijest Zbora. Zbor prima 16 časopisa, Marijina Kongregacija 15, dobivaju besplatno 13, a od dr. Rogića 2 - ukupno 46. Kupuju i stroj za umnažanje, što bitno pridonosi većem radu, ali i financijskoj koristi Zborove blagajne. Rad je ove godine značajan. Lijepo se radilo i u novoosnovanim sekcijama. Zbor teži dostići bujnost rada od prije oko 15 godina, prije rata. U tome sve više i uspijeva.

Od 18. X. 1932. novi predsjednik Zbora je Marko Kolarević. On svodi rad Zbora u dvije točke: »1. agilnost Zbora da se digne na čišći i viši niveau, a ne da se samo ograničuje i zadovoljuje i radom među 4 zida. 2. Pravila Zbora da se nova sastave, ili barem, da se stara akomodiraju našim prilikama, jer uzeti

⁵³ *Isto.*

⁵⁴ Usp. *Isto*, izborna skupština od 8. IV. 1931.

stara pravila u cijelosti značilo bi prijašnje prilike narivavati nama na leđa.«⁵⁵ Zbog sukoba u Zboru izgubilo se dosta energije na razračunavanja, ali rad u sekcijama je ipak bio obilan, iako slabiji nego prošle godine. Predsjednik Zbora od 1. III. 1933. godine jest Đuro Lazanin. Za tekuću godinu on planira sljedeće točke kao okosnicu rada:

- »1) Oživjeti rad u Zboru i što više članova pridobiti za rad,
- 2) urediti pitanje pravila i pravilnika,
- 3) riješiti Zbor duga i financijalno ga podići.«⁵⁶

Koliko je uspio ostvariti svoj plan najbolje govore njegove riječi izrečene na izornoj skupštini 28. I. 1934.: »Radilo se mnogo i zaista živo, kako se nije običavalo raditi zadnjih par godina. Zadnjih godina uvijek je bilo nepravilne sa sastancima - nisu se mogli držati, jer nije bilo dosta radnja. A ove godine, bar na početku, sastanci su se redali svake nedjelje naizmjenice - Zbor i Kongregacija. Ta je zeloznost pročelnika tako daleko došla, da je publika već bila prezasićena sastancima, te se morala uvesti jedna nedjelja odmora, a dvije nedjelje rada. Razlog tome napretku leži sigurno i na marljivosti pročelnika, ali ja sam uvjeren da je glavni razlog tome - razdioba rada na sekcije. Iza dvije godine opstanka urodile su sekcije zaista lijepim plodom.«⁵⁷

Uspješno je riješeno i pitanje pravila, sastavljena su i nova pravila i novi pravilnik, ovaj ne do kraja. Donekle se sredilo i financijsko stanje. Napredak je, dakle, očigledan. Predsjednik Stjepan Santo, izabran 28. I. 1934., vodi Zbor kroz školsku godinu 1934./35. Za cilj si uzima:

- »1) Da 'Zbor' što bolje napreduje u materijalnom pogledu
- 2) da dovršim 'poslovnik' koji je moj predšasnik započeo
- 3) da bi se u 'zboru' što više radilo i da bi radio svaki član 'Zbora', te da bi se tako udovoljilo glavnoj i bitnoj svrsi 'Zbora'.«⁵⁸

Od zacrtanih zadataka prvi je bio potpuno ostvaren, te se Zbor rješava dugova. Poslovnik nije dovršen zbog nerada odbora i članova, a od sekcija posebno dobro radi sociološka. Na njenim sastancima se pokazao veliki interes članova. Obradene su sljedeće teme: 1. »Život početnika modernog socijalizma« (Varga),

---

⁵⁵ Arhiv Zbora duhovne mladeži, godina 1932./33.

⁵⁶ Isto, godina 1933./34.

⁵⁷ Isto.

⁵⁸ Isto, godina 1934./35.

2 »Marxova nauka« (pročelnik Šemundvarac), 3. »Nacionalizam i šovinizam« (Varga), 4. »Znaci opasnog vremena« (pročelnik), 5. »Masonerija« (Šandor), 6. »Pravo na revoluciju« (Danenhauer), 7. »Apostol Berlina« (Varga), 8. »Seljačko pitanje« (pročelnik). Teološka sekcija imala je jednu akademiju (sv. Tomi) i jedan redovni sastanak.⁵⁹ Posao započeo u ovoj, nastavlja se u sljedećoj godini. Nastavlja se pisanje povijesti, materijalno se stanje još više popravlja, završava se Poslovník. Ukupno je bilo 74 nastupa, od toga 25 radnji, većinom dosta kvalitetnih.⁶⁰ Rad napreduje i Zbor, izgleda, čvrsto kroči naprijed na svome putu.

Antun Vrančić je predsjednik školske godine 1936./37. Rad je na nešto manjoj visini, ali i dalje solidan. Zbor napreduje i duhovno i financijski. Nastupa se 43 puta, od toga je 20 referata. Najživlji rad je u sociološkoj sekciji. »Donekle je i razumljivo jer danas socijalno pitanje spada među najvažnije probleme koji tište svijet«⁶¹, veli predsjednik. Rad i život Zbora se sada već stabilizirao; uz manje probleme, Zbor ostvaruje svoju zadaću, članovi su zauzeti za rad i napredak je očit. Izdavanjem knjige »Junaci Alkazara« dr. Timmermansa Zbor se afirmira i u javnosti. Zasluga za to pripada predsjedniku Mahovliću (1937./38.), koji se posebno zauzeo za to. »Moralni je dobitak bez sumnje velik, svjedoče to glasovi hrvatske katoličke štampe, a materijalni za sada nešto manji«⁶², svjedoči potpredsjednik Vladimir Šorš.

Zbor ulazi u normalan život. Bogat rad, osjetna suradnja članova, dobre financijske prilike, omogućili su i dobro stanje u Zboru. Tako u godini 1938./39. (predsjednik Stjepan Bulat) Zbor ima 80 nastupa: 8 proslava, 34 referata, 15 deklamacija, 3 recitacije, 7 nastupa užeg pjevačkog zbora, 9 nastupa cijelog pjevačkog zbora, 4 nastupa tamburaškog zbora i 1 melodramu.⁶³ Nastavlja se pisanje povijesti Zbora, umnažaju se skripta iz prava. Ovdje donosimo pregled rada sociološke sekcije, kao najživlje i najaktualnije sekcije Zbora. Pregled je napisao pročelnik te sekcije (za godinu 1938./39.) Gejza Varga. »Sociološka sekcija imala je zadaću da studiranjem papinskih soc. enciklika učini socijalnu nauku Kat. Crkve što poznatijom, a s druge strane studiranjem sovjetskih prilika da prikaže strašne posljedice provadanja jednog krivog socijalnog sistema. Soc. sekcija se uglavnom držala tog programa, osobito što se tiče prvog dijela.

⁵⁹ Isto.

⁶⁰ Isto, godina 1935./36.

⁶¹ Isto, godina 1936./37.

⁶² Isto, godina 1938./39.

⁶³ Isto.

Održano je 5 sijela sa 17 nastupa. Od toga je bilo 10 radnja, 5 o enciklikama »Rerum Novarum« i 'Quadragesimo Anno', 3 o Sovjetskoj Rusiji, 3 deklamacije, 1 recitiranje i 3 tamburaške točke.«⁶⁴ Ovaj izvještaj nam prikazuje kolika je važnost dana socijalnom pitanju, najvećem problemu toga vremena i ozbiljnost kojom se pristupa radu o toj temi.

Sljedeće dvije godine predsjednik je Vendelin Kristek. Rad u Zboru zastaje i posustaje. Kao razloge za to navodi: »Jedan od najvećih uzroka mislim da je ovo današnje burno vrijeme koje proživljavamo, očekujući s drhtanjem svaki dan, da ovaj sveopći kaos (II. svjetski rat, op. J.K.) i nas zahvati u svoju strašnu igru. Svako mora priznati, da u ovakvim časovima ima dosta posla i sa samom školom, i da prema tome rad u Zboru stupa u pozadinu. Drugi razlog mislim da je u tome, što se po odredbama sjem. poglavarstva sav studij imao upotrijebiti samo za školu, a za radnje i referate u Zboru moralo se tražiti drugo vrijeme, i dakako da je idealizma bilo puno manje. Konačno, krivo bi bilo kada bi svu krivnju htijeli baciti na druge; ruku na srce, pa budimo iskreni sami sebi; moglo se je ipak više učiniti, nego što se je učinilo. Neka su gg. lijepo surađivala u radu, dok su opet neki bili potpuno nijemi i pasivni slušaoci, iako je Zbor po novim pravilima prinudna organizacija.«⁶⁵

Zbor izdaje knjigu »Imam li zvanje?«, nabavljaju se nove knjige za knjižnicu, rad je ipak solidan: 53 nastupa, od toga 21 referat. Lijepo su rad te godine opisali revizori: »I pored jeke ratnih trubalja i zujanja avionskih motora, generalštab preslavnog Zbora D.M. je sretno, koristonosno i upravo junački priveo jednu radnu godinu svome završetku.«⁶⁶

4.2. 1941 -1948.

Nedostatak pisanih dokumenata onemogućava nam da jednako detaljno opišemo rad Zbora u godinama 1940./41. - 1947./48. Jединi dokument koji smo uspjeli pronaći jest »Korespondencija Zbora duhovne mladeži Đakovo«, tj. urudžbeni zapisnik Zbora. Zato ćemo analizirati dopise kroz te godine. Zbor je na početku rata imao kontakte s 8 zborova: zborovima duhovne mladeži iz Zagreba, Senja, Splita, Makarske, »Stadler« iz Sarajeva, s Ćirilskim društvom iz Ljubljane, zborovima franjevačkih bogoslova »Milovan« iz Makarske i »Jukić« iz Sarajeva. Redoviti dopisi između zborova bili su sljedeći: javljanje novog predsjedništva na

---

⁶⁴ Isto.

⁶⁵ Isto, godina 1939./40.

⁶⁶ Isto.

početku nove radne godine, čestitke za Božić i Novu godinu, te za Uskrs, programi za glavne akademije (npr. Bezgrešna). Ostali dopisi su pretežno s pojedinim župnicima i ustanovama, gdje se naručuju knjige od Zbora i za Zbor.

Članovi Zbora imali su osjećaja i za potrebe drugih. To se zaključuje iz zahvala Doma sv. Terezije i Dječjeg doma »Nazaret« iz Zagreba, koji se zahvaljuju na poslanim milodarima (više puta), te iz zahvala više drugih institucija na besplatno poslanim knjigama. Kroz ovu »Korespondenciju...« ne možemo osjetiti je li rat uopće postojao (osim na mjestu gdje stoji opaska »Rat« - 5. X. 1941.). Kao što se ne primjećuje početak, ne primjećuje se ni kraj rata. Jedini znak za kraj rata je taj što između 10. II. 1945. i 15. II. 1946. nema niti jednog dopisa - vjerojatno Zbor tada nije ni radio...

Od 1946. do 1947. nastavlja se rad. Dopisivalo se sa župnicima u vezi sa Zborovim izdanjima, te s raznim knjižarama, od kojih je Zbor želio naručiti knjige. Prestalo je redovito dopisivanje sa zborovima iz zemlje, ostalo se u kontaktu samo sa zagrebačkim Zborom. Dopisi zadnjih godinu dana (1947.) gotovo isključivo se svode na narudžbe za knjige i račune za poslane knjige. Zadnji datum jest 4. VI. 1947. - pošiljka knjiga u Srijem. Mitrovicu.⁶⁷

5. Peto razdoblje: Kleričko povjereništvo (1948.-1956.)

5.1. Osnutak i svrha

Poslijeratne prilike, nova vlast u zemlji i potreba novog osmišljavanja i planiranja odgoja budućih svećenika⁶⁸ doveli su do novog načina života i rada Zbora. U stvari, Zbor nestaje. Nova vlast zabranjuje djelovanje organizacija, nestaju svi zborovi, pa tako i đakovački. Umjesto Zbora nastaje nova, sveobuhvatnija organizacija u sjemeništu - »Kleričko povjereništvo«. Povjereništvo inicira rektor dr. Ivan Rogić. Ono je imenovano 30. X. 1948. i djelovalo je do 21. V. 1956.⁶⁹ Svrha Kleričkog povjereništva jest: »... Da kleričke aktivnosti koje nisu obuhvaćene školskom disciplinom, nego su prepuštene privatnoj inicijativi i slobodi klerika, pravilno vode i organizuje kako bi one pružile jaču potporu školskoj izobrazbi i duhovnoj izgradnji klerika, te savezno s time zbor

⁶⁷ *Korespondencija Zbora...*, 1913., (rukopis), str. 57.

⁶⁸ *Usp. Priručnik za sjemenišne poglavare u Biskupskom bogoslovnom sjemeništu u Djakovu* (rukopis), str. 1.-3.

⁶⁹ Zapisnik bogoslovskeg literarnog rada, tj. svih sekcija i općeg zbora. Dana 21. V. 1956. održana je »Akademija uz bl. mučenika unije Andriju Bobolu«, i to je zadnji zapis u Zapisniku.

klerika pomoću društvenih organa i organizatornih sredstava izgradi u odlučan odgojni faktor, koristeći se prednostima, koje uređeni i planski vođeni skupno nastojanje pruža u promicanju zajedničkog cilja t. j. formacije suvremenog izobraženog i svetog svećenika.«⁷⁰

Kleričko je povjereništvo imalo zadatke usklađivati privatne i slobodne aktivnosti klerika s glavnom aktivnošću Sjemeništa, davati poticaj oko vlastitog usavršavanja bogoslova, organizirati međusobno pomaganje klerika kod učenja, voditi brigu oko priređivanja akademija, priređivati literarne zborove i sastanke, izdavati zidne, novine, njegovati zbornu pjevanje i glazbu, itd.⁷¹ Da bi se svi ti zadaci mogli i ostvariti, određeni su klerički povjerenici za određena područja: za literarni rad, za korepeticije, za opće zborove, za zidne novine, za pjevanje i glazbu, za kućni red i disciplinu, za duhovnu izgradnju, za red i čistoću, te za odmor i zabavu.⁷² Ti povjerenici sačinjavali su Kleričko povjereništvo.

5.2. Rad Kleričkog povjereništva 1948.-1956.

Rad Povjereništva je obuhvaćao mnogo šire područje kleričkog života u Sjemeništu, negoli prijašnji Zbor. Na sjednicama KPS-a odlučivalo se o imenovanju povjerenika za određeno područje (samo prvo Povjereništvo, pri osnutku, imenovalo je Poglavarstvo Sjemeništa) i ostvarivanju planova pojedinog povjereništva. Ispočetka je išlo teže, ali kasnije se rad razvio. KPS preuzima na sebe organizaciju akademija i tombole, Nikolinjske večeri i vodi »Caritas« - preko kojeg pomaže bolesnim i siromašnim bogoslovima. Živ je rad i u pomaganju pri učenju. To obavljaju korepetitori. Takva pomoć je osobito značajna onim bogoslovima koji slabije svladavaju građu i bogoslovima iz drugih sredina. KPS se na svojim sjednicama bavi i svim ostalim problemima: zdravljem, slabom hranom, dnevnim redom, radovima - i svime ostalim što je važno za bogoslovski život.

Radi boljeg rada, već 1949. godine osnivaju se sekcije. Od 23. X. rade liturgijsko-euharistijska i misijska sekcija. Sve što ne spada na te sekcije prebacuje se na rad općeg zbora i o svemu se vodi zapisnik. Sekcije se sastaju na sijelima koja imaju (otprilike) sljedeći program: 1. čitanje zapisnika prošlog sijela, 2. radnja, 3. recitacija ili pjesma, 4. radnja, 5. recitacija ili pjesma, 6.

---

⁷⁰ *Kleričko povjereništvo – Statut* (strojopis), Đakovo, 1948., str. 2., u: Arhiv KPS.

⁷¹ Usp. *Isto*.

⁷² Usp. *Isto*, str. 3.-4.

radnja, ako ima, ako ne odmah 7. eventualia. Godine 1950. broj sekcija proširuje se pastoralnom i dogmatsko-filozofskom. Sijela se održavaju po istom planu. Intenzitet rada po sekcijama svjedoči broj sastanaka u pojedinoj godini: g. 1950./51. - 18, 1951/52. - 21, 1952./53. - 18, 1953./54. - 21, 1954./55 - svega 7 i 1955./56. - 23.

Od 1953. (22. II.) obvezan je i »Statut seminara«, kojim se regulira rad bogoslova u sekcijama i obveza izrade radnji u odabranoj sekciji.⁷³Kasnije dolazi i do promjena u sekcijama. Osniva se mariološka sekcija (1952.) a od 1952./53. postoje sljedeće sekcije: dogmatsko-filozofska, apologetsko-mariološka, pastoralna i asketsko-liturgijska. Ovaj, relativno plodan rad, naglo prestaje na kraju školske godine 1955./56. Razlog prestanka rada je tadašnja politička situacija. Zabranjene su sve organizacije i na KPS je lako mogla pasti sumnja da je tajno društvo, što bi dovelo do istrage protiv Sjemeništa. Istovremeno, vršio se pritisak na bogoslove u vojsci i zatvarala su se neka sjemeništa (splitsko, riječko, zadarsko)... Da bi se izbjeglo zatvaranje đakovačkog sjemeništa, KPS prestaje s radom, te od 1956. nestaje ovakvog oblika rada u Sjemeništu, iako djelomično ostaje sve do naših dana.

---

⁷³Usp. *Statut za seminare na VBS u Đakovu* (strojopis).

ACTIVITIES OF THE ASSEMBLY OF SPIRITUAL YOUTH OF ĐAKOVO FROM 1841 TO 1956

Josip Kalmar

*Diocese of Diacovo and Srijem
Đakovo/Croatia*

Summary

The article attempts to present the activities of the theological organisation »Assembly of Spiritual Youth« of the Seminary in Đakovo. The Assembly had an obligation to educate future priests to make them able to participate in the pastoral life and culture amongst the people with whom they lived and to whom they were to serve. The Assembly was active in various ways from the Illyrian Movement to the time after WW II, according to political, cultural and religious circumstances of the time. It brought up a number of priests who left their trace in the spiritual life and the cultural enhancement of the Croatian people, especially in Slavonia and Srijem. The Assembly ceased to exist about fifty years ago. Yet, it managed to leave a profound impression on the conception that the faith and people ought to grow and make progress together, as they are one.

Key words: *Assembly of the Spiritual Youth of Đakovo, Diocesan Seminary in Đakovo, seminarians.*